

Seznamte se - čtenářská gramotnost

Vanda Vaničková

Když mne poprvé napadlo napsat článek o čtenářské gramotnosti, byla situace ještě klidná. Napiši odborněji zaměřený článek, alespoň se čtenáři něco zajímavého dozvědí. Po zprávách ze začátku prosince, které obletěly všechna média, se situace změnila. Informace „Čeští školáci propadli, ... Malí Češi nic neumí...“ rozvířila doposud klidné vody.*

Smést článek o čtenářské gramotnosti za této situace ze stolu a nechat neznalé v nevědomí by byl snad až hřích. Co je to tedy ta čtenářská gramotnost, kterou jsou české děti chabě vybaveny?

Na úvod je důležité sdělit, že čtenářská gramotnost se netýká pouze školáků, jak by se mohlo z úvodu zdát, ale všech věkových kategorií. V tomto ohledu je čtenářská gramotnost podobná šikaně. To, že je nejčastěji sledována a řešena ve škole, neznamená, že patří pouze tam. Týká se každého, kdo čte. Čte cokoliv – knížky, časopisy, ale i reklamy či nádražní vývěsku s výlukou. Je totiž poměrně rozšířenou mýlkou, že čtenářská gramotnost je důležitá jenom pro čtenáře, jejichž seznam přečtených titulů z beletrie nebo odborné literatury nemá konce. Jenže čtenářská gramotnost prostupuje mimo jiné i sociálními vztahy, světem práce, ale i například výchovou dětí.

Definice neboli vysvětlení významu, pojmu čtenářská gramotnost není jednotná (každý pramen ji uvádí jinak), nicméně podstatná část je vždy totožná: „Čtenářská gramotnost je soubor dovedností potřebných k práci s textem.“ Pod poměrně široké sdělení patří mnoho klíčových věcí. Například schopnost textu správně porozumět a interpretovat ho. Dále je sem zahrnuto přemýšlení o obsahu, formě a účelu sdělení, což souvisí s kritickým zhodnocením textu. A to je mnohdy největší problém. *Kritické zhodnocení textu*; slovo kritické je odvozeno od „kritika“ (slovo řeckého původu), což znamená posuzování. Kritizovat tedy samo o sobě neznamená nic negativního, jak mají mnozí obecně zafixováno. Problému s absencí kritického hodnocení textu využívá hlavně reklama. Její tvůrci si jsou dobře vědomi, že mnoho příjemců reklamy (a to v jakékoli její formě) nedovede dobře vyhodnotit předkládaný text. Reklama příjemci začne podsouvat láková sdělení, nabídky, a tím zcela přebije jeho skutečný zájem. Akce 5 + 1 zdarma a podobné. Vždyť to sami určitě znáte.

Důležitou složkou spadající pod čtenářskou gramotnost je dovednost použít informace získané z textu někde jinde. Tato schopnost je pravděpodobně nejvíce potřebná při studiu a následné aplikaci získaných informací. Na druhou stranu ani v „nestudijním“ životě není tento um k zahazení.

Pokud by byl náš článek zaměřen na problematiku hubnutí, na jeho konci by všichni horlivě očekávali nějaké tipy. Osvědčené rady s co nejlepším výsledným efektem. Mnozí by možná do konce četli právě jenom kvůli nim. Milí čtenáři, pozor. I čtenářská gramotnost, ač nemá s váhou a kaloriemi nic společného, má co nabídnout. Dá se zlepšovat a pilovat. Při čtení neznámého složitějšího textu je dobré ho číst minimálně dvakrát. Poprvé ho celý přečíst. Při druhém čtení je důležité zaměřit se na nesrozumitelná místa. Pokud máme možnost, pomůže podtrhnutí hlavní myšlenky nebo klíčových slov přímo v textu. Slouží-li text ke vzdělávacím účelům, je dobré vytvořit si (nejen) z klíčových slov myšlenkovou mapu.

---

* 34 zemí světa testovalo své patnáctileté školáky ve třech oblastech – čtenářská, matematická a přírodovědná – v rámci testu PISA 2009. Od testů z roku 2003 se právě čeští žáci zhoršili nejvíce ze všech zemí. Aktuálně tedy drží 27. místo ve čtenářské gramotnosti, 22. v matematické gramotnosti a 19. v přírodovědné gramotnosti (vždy ze 34). Ve čtenářské a matematické gramotnosti jsou nejméně úspěšní děti z korejské republiky. Nejlepší přírodovědný základ má Finsko. (Zdroj: MF DNES, 8. prosince 2010.)